

QITSUUTEQARNISSAMUT ILITSERSUUT

Uumasoq pillugu naatsumik

- 45 cm. miss. takissuseqalersarpoq, 4-5 kg. miss. oqimaassuseqalersarluni, apeqqutaalluni race sorliunersoq.
- Nalinginnaasumik 12-14 akornanni utoqqaassuseqalersarpoq.
- Nalinginnaasumik unnulernerani/unnuamilu silami eqeertarpoq; angerlarsimaffimmiutalli aamma naleqqussartarput.
- Illup iluani najugarisinnaasaanik, silamilu aniffissiaqarnissaa inassutiginarpoq.
- Qitsuit illumiutat immikkut sukisaarsaarfeqarnissaminnik pisariaqartitsipput iluarusussagunik.
- Qitsunnut illumiutanut ivigaasat orpiusallu kukkilaartorfigisinnaasaannik pisariaqartinne-qarput.
- Qitsuit nerisassarsiorlutik piniartartuupput.
- Naatitanik pisunik nerisaqarsinnaangillat nersussuullu immuanik imigaqarsinnaanatik.
- Qitsuit kisimiittuunerupput, nujuitsulli ilassiornerusuullutik. Qitsuit illumiutat marluutillu-git ajunnginneruvoq.
- Qaammatini marlunni naartusarput, pingasut tallimallu akornanni piaqqisarlutik.
- Maluginiaruk: Chip-imik ilisarnaateqassaaq, nalunaarsugaalluni, akiuussuserneqarsimassal-luni, kinguaassiorsinnaajunnaarsitaasimassalluni peqqinnissamullu sillimaserneqarsimas-salluni.

Imarisai

- 1 Uumasup suussusia
- 2 Inersimasup angissusia
- 3 Ukioqqortutigilersinnaassusia
- 4 Angerlarsimaffik (ilusilernissaanut inassuteqaat)
- 5 Naleqqussarnissamut immikkut pisariaqartitsineq – soorlu inip kiassusia
- 6 Ukkatarinnineq
- 7 Nerisaqartitsineq
- 8 Attaveqarneq
- 9 Kinguaassiorneq, piaqqineq, kinguaassiorsinnaajunnaarsitsineq
- 10 Nappaateqarneq iluaagisaqarnerlu
- 11 Paasissutissat allat

1. Uumasup suussusia

Felis (silvestris) catus (synonym: Felis domesticus/domestica) Qitsuk nujitsoq, qitsuk illumiutaq (Domestic cat, house cat).

Qitsuk piniarluni nerisassarsiortuuvoq (Carnivora) qitsunnut ilaqtariinnut Felidae-nut ilaavoq, taakkunani qitsuit artit assigiinngitsut 40-uupput, taakkunanga art Felis ullumikkut uumasuusuni 4-5-ni ilaalluni.

Qitsuuteqarneq kinguaassiertitsinerlu ukiuni tusintilinni arlalinni piusimavoq. Taamanersuarmit Afrika-mi qitsuk nujuartaq (Felis silvestris lybica) aallaaviusimavoq. Arlalinnit isumaqarfigineqartarpoq qitsuk nujitsoq qitsummit nujuartamit (F. silvestris catus) aallaaveqartoq, ilaalli isumaqartarlutik qitsuk nujit-soq (F. catus) immikkut art-iusoq.

Ullumikkut qitsuit nujuitsut kinguaassiertinneqartut art-it arlalissuannornikuupput assigiinngitsunik isikkoqarlutik, pissuseqarlutik periuseqarlutillu. Ukiorpassuarni qitsuup nujuitsup kinguaassiertinneqarsimagaluarluni, illumiutanngorsimagaluarlunilu, qitsuup nujuartap tunngaviusumik pisariaqartitsineratulli pisariaqartitai akuerineqartariaqarput.

2. Inersimasup angissusia

Qitsuit nujuitsut amerlanerit 25 cm. miss. portussuseqalersarput, 45 cm. miss. takissuseqalersarlutik 30 cm. missaanillu takitigisumik pamioqalersarlutik, napparissisimaarniarnerminut iluaqutigisartakkaminnik. Nalinginnaasumik 4-5 kg. miss. oqimaassuseqalersarput, allalli immikkut kinguaassiertinneqartut 2 kg miss. oqimaassuseqalersinnaasarlutik, ilaalli 10 kg. angullugu oqimaassuseqalersarlutik. Qitsuit art-eqatigiissut akornanni angutivissat arnavissanit oqimaannerusarput. Qitsuit nujuitsut eqqarlii nujuartat niukkaajunerupput nerinnannerullutillu (3-8 kg.).

Qitsuk nujuartaq meqqukinneruvoq qatigaa qaserujuttoq/kajorujuttoq takkajaanik taartunik milaqarluni, naamigut qaamanerulluni. Qitsuit nujuitsut ilaat taakkutulli qalipaateqarsinnaapput. Nujuitsulli kinguaassiertitat ilaat meqqukkaanerullutik/meqqoqaratik qalipaataat allaanerusinnaapput.

Qitsuit kigutaat sananeqaateqarput pisaminnik annaasaqarnaveersaataallutik toqutsissutaasinnaallutillu (nalinginnaasumik pukusuisigut kigutiminnik ipitsunik kiisaminnik) pisaminnillu sissuissutigisinnaasaminnik. Ipeqisunik kukeqarput anillatsissinnaasaminnik isertissinnaasaminnillu pisariaqartitsinertik aallaavigalugu, pisariaqanngitsumik nungullartikkumanagit. Eqqissisimaartillutik piniartillutillu kukitik iserteqqasarpaat, qallortillutilli kukitik anillatsittarpaat pisaminnillu sapanginnaveersaarutigisarlugit. Oqaat maniilakulattuupput meqquminnut aluttuutigalugit saligutigisartakkaminnik, pisamillu saarniginik kikkaatigisartakkaminnik.

Qitsuit umii malussarilluinnartuupput (attukkaminnut silaannaalluunniit aalaasaanut), maluginiutitut sumiissusersiutitullu atorfeqarlutik. Isaasa sananeqaataat pissutaallutik taartumi tappissorujussuupput unnulerluni taarsilernerani unnuamilu taartumi piniarsinnaatitsillutik. Taamaattoq ilaatigut qalipaatinik takunnissinnaanngitsuupput. Siutaat aalassareqalutik tutsarissorujussuupput. Silaannarmi maligaasat frekvens-it qaffasissorujussuit tusaasinnaavaat, taamaalillutillu kikkaasuaqqanik piniagarilluakkaminnik piniarnerminni iluaqutigisarlugit.

3. Ukioqqortutigilersinnaassusia

Qitsuit nujuitsut nalinginnaasumik agguaqatigiissillugu 12-14-nik ukioqalersinnaapput, ukioqqortusinerusinnaallutilli. Arnavissat ukioqqortunerulersarput. Arnavissani angutivissanilu kinguaassiorsinnaajunnaarsitaasimanerup malitsigisaanik kræfteqalersarneq, soorlu issutsigut, illiakkut, mannessaqarfikkut iviangikkullu annikillisarpoq.

4. Angerlarsimaffik (Ilusilernissaanut inassuteqaat)

Qitsuit nujuartat nalinginnaasumik unnulernerani unnuakkullu eqeertarput ulluuneranilu nalinginnaasumik toqqortarlutik qasuersaartarlutillu illunut qimatanut, naqqup iluinut, orpikkanut, qaarusunnut assigisaannullu, ilaannikkulli aamma ulluunerani eqeersimaarsinnaasarput. Qitsuit nujuitsut illumiutat anisinnaatitaasut qitsuttut nujuartatulli ulluunerani sinikkumanerusarput, unnuuneranilu eqeersimaarnerulersarlutik piniarnialersarlutillu. Qitsuit illumiutat aneertitaasangitsut angerlarsimaffimmi ullup unnuallu pissuseqarfigineqarneranut naleqqussarnerusarput. Qitsuit illumiutat anisinneqartartut najukkamik qaninnerusortaani nunaminertani piniarfeqartarput, qitsunnut allanut tikitsaaliortakkaminnik.

Pitsaanerpaajusarpoq qitsuit illumiutat eqqarsaatigalugit, najugaqarfimmi aalajangersimasumik nutaanik nerisarfeqartitaagunik imerfeqartitaallutillu. Kialaarfissaqarneq silapilummullu ingalassimaarfissaqarnissaq kiisalu angallaffiunngitsumi silamiiffissaqarnissaq pisariaqarput. Taamaalluni qitsuup pinngortitaanermini pisariaqartitai pitsaanerpaamik ajornannginnerpaamillu naammassineqarsinnaapput, inissaq annertoog aalaffigisinnaasaa piniarfigisinnaasaa pinngortitaassutsimigullu pissusilersorsinnaanissaa (soorlu qitsoqatiminut allanut nunaminertamik illersugaqarsinnaanissaa) periarfissinneqarsinnaammata. Qitsuit illumiutat taamatut periarfissinneqanngitsut piginnittuminnit piffissartorfigineqarlutillu nukinnik atuffiunerusariaqarput qitsuit pinngortitaassutsiminnik pisariaqartitaannik angerlarsimaffimmi tunineqassagunik (takuuk imm. 6).

Qitsuit karsini illoqartinneqanngisaannassapput mattusimasuniluunniit allani, eqqaassanngikkaanni angallanneqarnerini, nassiunneqarnerini uumasulluunniit nakorsaannut nakorsiussinermi.

Qitsuit inissamik annertuumik pisariaqartitsisuupput nalaffigisinnaasaminnik qasuersarfigisinnaasaminnillu, tassanngaaniillu alapernaarsuiffigisinnaasaminnik. Angerlarsimaffinni tamanna napasuni salliarnartaasalinnik peqarnikkut naammassineqarsinnaavoq. Qitsuit peroriartoqatigiissimannngitsut angerlarsimaffeqatigiilersimasut nalinginnaasumik illup ilua avittarpaat. Tamatumani pisariaqarpoq inissaqarluartitaanissaat. Qitsuit eqqiluisaarluinnartuupput, illullu iluani eqqiluisaartuunissaat qulakkeerumallugu mikisuraaneriniit bakke-mik sioqqanik imalimmik (tipigissaatitaqanngitsoq) atugassaqartitaasariaqarput.

Sioqqat anginerit atorneqarsinnaapput, tamakkuli qitsuaqqanut sap. ak. 12-it inorlugit utoqqaatigisunut atorneqassanngillat, isikkaminniittunik aluttuillutik iisaqarsinnaammata. Qitsunnut immikkut bakke-t sioqqanik immikkat illup iluaniitinneqassapput, nerisarfii nigorlugit. Bakke ullut tamaasa anaajarneqartassaaq eqqiarneqarlunilu, sioqqat nutaanik taarserlugit, akuttunngitsumillu imaarlugit eqqiarneqartassallutik.

5. Naleqqussarnissamat immikkut pisariaqartitsineq – soorlu inip kiassusia

Qitsuit kiammut nillermullu naleqqussallaqqissuupput ukiorlu kaajallallugu kiattumi qianartumilu uumasinnaallutik, silarlummot oqqisimaarfisinnasaminnik alanngiffissaqarunik, imigassaqarlu-tik nerisassaqlutillu.

70 cm-isut portutigisoq orpiusaq qisummik aqitsumik sanaaq kukkilaartorfigisinnaasaa (sisal-imit qalligaq) illup iluani pigineqartuaannassaaq, taama ittoq qitsuup inunngutsiminit kukkilaartornissa-mik pisariaqartitaanut iluaqutaammat (kukimmi avallersai angittariaqartaramigit peerniarlugit) kiisalu inigisaminik nalunaaqutsersuinermissut atortarmagit.

Qitsuk ivinnik nerisarpaq meriarsaatitut atorniarlugit, tassami meqquni arrortinneqarsinnaanngitsut imminut salinnermigut iisoorsimasani naaminilu ilallutik ataatsimoortunngorsimasut peertariaqaramigit. Qitsuit illumit anisartut namminneerlutik ivinnik taamaqataannilluunniit nassaartarput, qitsuilli silamut anisinneqarneq ajortut ivigaasanik qitsunnut naleqqussarneqarsimasuni (karrinit, pisiniarfissuarni imaluunniit uumasuarniarfinni pisiarineqarsinnaapput namminerlu naatinneqarsinnaallutik) imaluunniit qitsunnut malt-itut (uumasut nakorsaannit kukkarnaajusatut maqinneqarsinnaasutut pissarsiarineqarsinnaallutik). Qitsunnut malt qitsuup aqjarui aqusaarunigit meqqut iisoorsimasai nassatarisarpai. Qitsunnut sioqqat malt-illuunniit aamma iluaqutaasarput qitsuup toqunartortalinnik naasortortoorsimappat. Qitsuit meqqujuut meqquisa illaajartarnissaat pisariaqarpoq ilattuunnginnissaat pinaveersimatikkumallugu.

Qitsuit pualavallaalersimasut namminneerlutik meqquminnik naammattumik eqqiluisaarsinnaajunnaarsimasarpup, taamaattumik peqqinnissaat aamma eqqarsaatigalugu naammaannartumik nerisassaqartittarnissaat (imm. 7), neriserujussuartaannginnissaat naammattumillu timiminnik aalatitsinissaat isumagisariaqarpoq.

Art-it aalajangersimasut paarineqarnissamut immikkut pisariaqartitsisinnaapput, naammattumik paasisimasariaqartumik.

6. Ukkatarinnineq

Qitsuit nammineertuupput, alapernaatsut pinnguarumatuullu, ilorrisimaassagunik aalangaatsiartariaqartut. Qitsuit silamut anisinneqartartut naammattumik periarfissaqarput aalanissamut pinngoqqaatiminnillu silami atuinissaminnut, soorlu piniarneq eqqarsaatigalugu. Qitsuit silami aneertinneqarneq ajortut taamatut periarfissaqanngillat, immikkullu sammisassaqartitaasariaqarlutik pinngoqqaatiminnit pisariaqartitaannik pisinnaatinnissaat siunertaralugu.

Nerisassaannik assigiingitsunut toqqorsisoqartarsinnaavoq poorlugit (soorlu puujaasamut plast-ikkiumut), taamaalilluni qitsuup nerisassarsiornermini aatsaat nammineq qanoq iliuuseqartariaqarnissaa anguniarlugu. Eqqumaffigineqassaarli taamaaliornermi qitsuk arlaatigut kiggigulluniluunniit ajutuunnginnissaa. Pinngussat pisiarineqarsinnaapput, imaluunniit nammineq sananeqarsinnaallutik pinngortitamiluunniit nassaarineqarsinnaallutik. Qitsuit silamut anisinneqarneq ajortut eqqarsaatigalugit iluassaaq pinngortitamit katersukkanik pinnguaqartinneqarnissaat, taamaattummi tiperpassuaqarsinnaapput, soorlu piniakkanit, taamaalilluni piniakkaminnik naamaniutaasa atorineqarnissaat periarfissinneqarsinnaammat, soorlu piniattaarsinnaasaa, tigoriarsinnaasaa, kimmarsinnaasaa, aalatissinnaasaa silaannarmullu qummut igeriussinnaasaa. Pinnguaatigisinnaasaa taarsikulakkit, qitsuit tamakkuninnga qatsussiasuummata.

Qitsuit (ukioqatiminnik) qitsoqatiminnik pinnguaqateqarsinnaanerat avatangiisigissaarnissaannut aqqutitsialaavoq, qitsuilli silamut anisinneqarneq ajortut sapinngisamik qitsoqateqartinneqartariaqarput. Qitsuit piffissangaatsiaq, ilaatigut ullup unnuallu affaa angullugu qasuersaarnermut sininnermullu atorsinnaasarpaat. Tamanna pinngoqqaatigalugu aalanissamik annikitsumik pisariaqartitsinertut paasineqassanngilaq, kisiannili pinngoqqaatigalugu piniagassanik piniartuunerminni aalassarilluinnartuullutik nukinnik atuinissaminnut katersinermut qasuersaarnertik sininnertillu

atortarmassuk, pinngortitami nerisassarsiortussatut pinngoqqaateqaramik. Qitsuit nujuartat unnuami ataatsimi 3-10 km. Isorartussusilimmi piniarsinnaasarpur. Qitsuit nujuitsut ukiorpassuarni kinguaassioritaasimagaluarlutik qitsuttulli nujuartatut timimikkut assigiipput timiminnillu atuinissaminnik pisariaqartitsinerat assigiilluni. Qitsuit silami aneersinneqartartut timitik naammattumik atortarpaat, qitsuilli silamut anisinneqarneq ajortut pinnguaqartinneqartariaqarpur pinngoqqaatiminnik pisariaqartitaat tunngavigalugu timiminnik atuilluarnissaat periarfissikkumallugu. Salliarnartaasat qallorfigisinnaasaat illup iluani sumiiffinni assigiinngitsuni inisinneqartariaqarpur alapernaarsuiffiutigalugit qasuersaartfigisinnaasaat. Qitsuit naammattumik aalanissamut periarfissaqanngitsut nalinginnaasumik puallarpallaarsinnaapput.

Qitsuit eqaatsuupput nerukitsunut pulattarsinnaassusillit niaqquminnik inissaqartitsigunik. Amerlanerit (tamarmiunngitsorli) qallullaqqissuupput, ammukarnerminnili sivingarilluinnartukkoortillutik niaqortik siulliusissinnaanngilaat. Qitsuit portusuumiit nakkarsinnaapput ajoquseratik, tamanna pissuteqarpoq timaasa sananeqaataannik. (Meteri angullugu nakkaruunik nakkariartornerminni qisuariarsinnaapput nikorfallutik nunamut tunnissartik qulakkeerlugu).

7. Nerisaqartitsineq

Qitsuit neqituumasuupput, kikkaasuaqqanik miluumasuaqqanillu piniagaqartarlutik, timmissanik, paarnngortunik sullinernillu piniagaqartarlutik. Taamaallutik protein-ikkaanik nerisaqartuupput, naasunilli pisut saperlugillu iluamik arortissinnaasarnagit. Qitsuit nerisaqarnermikkut protein-ip saniatigut aminosyre-t taurin, arginin aamma cartinin pisariaqartippaat, taakkulu neqinit (soorlu nersussuit, puulukit, savat, kukkukuut aalisakkallu) pisarpaat, nammineerlutik piniakkamik saniatigut.

Qitsuup inuussutissartalinnik naammattunik nerisaqarnissaa qulakkeerniarlugu ullut tamaasa piffissani aalajangersimasuni naammattumik qitsunnut nerisassanik panertunik protein-inik (20 %) akulimmik, taaneqareersutullu aminosyre-nik akulimmik (minnerpaamik 1 g taurin kiilumut, kiisalu arginin aamma cartinin) nerlerneqartariaqarpoq. Eqqumaffigiuk qitsunnut nerisassiat panertut ilaat akoqarsinnaammata qitsunnut iluaqutaanngitsunik. Taamaattunik tunineqassappat annertunerusumik tunineqartariaqarpoq pisariaqanngitsunik akuugaanngitsunik nerisinneqartarneranut sanilliullugu. Saniatigut qitsunnut nerisassianik qillertuusarmiunik qitsuillu mamarilluagaannik tapertaliisoqarsinnaavoq.

Qitsuk naasortortinngisaannaruk nersussuullu immutortinngisaannaruk, tamakku qitsuup erlaviisa sapermatigit.

Eqqumaffigiuk qitsuit silamut anisinneqarneq ajortut silamut anisinneqartartunit nerisakinnerussammata, qitsuit silamut anisinneqartartut timiminnik aalatitsinerusarnerat eqqarsaatigalugu. Qitsunnut nerisassaarpoq assigiinngitsunik qanoq pisariaqartitsisuuneri aallaavigalugit nerukkaatigineqarsinnaasunik, soorlu qitsuaqqanut qitsunnullu kinguaassiorsinnaajunnaarsinneqarsimasunut. Tamakkununga naleqqussakkanik nerukkaasoqarsinnaavoq, tamatigulli siuliini taaneqartut aallaavigisakkit.

Tamatigut imermik nutamik imigassaqartikkitt.

8. Attaveqarneq

Qitsuup nujuitsup eqqarlia nujuartaq nalinginnaasumik kisermaajulluni uumasuuvoq nunaminertamillu piniarfigisartakkaminik (angutivissat nunaminertaat annertunerusarpoq) qitsoqatiminut illersortakkaminik. Qitsuit nujuitsut silamut anisinneqartartut eqimattakkaakkajuttuupput nunaminertat annikinnerusarmata,

imaluunniit nerisassat sumiiffinni ataasiakkaani amerlanerusarmata. Taamaakkaluarpalluunniilli qitsuit ataasiakkaat immikkut piniarfigisartagaqartuaannarput. Qitsuup kisermaajunera takuneqarsinnaasarpoq kisimiilluni piniartartuunera, qitsummik allamik angerlarsimaffimmeeqateqaraluaangamiluunniit.

Qitsuk nujitsoq kinguaassortitaanermigut nujuitsunngortinneqarsimavoq, qitsuillu amerlanerit alliartoqatigiissimasut imminnut iluaqusersortarput, assersuutigalugu pinnguaqatissaqartaramik meqquminnillu eqqiluutsuutitsiniarnerminni ikioqatigiissinnaasaramik. Qitsunnut silamut anisinneqarneq ajortunut silamilu qitsoqatiminnik naapitsisinnaanngitsunut angerlarsimaffimmi qitsoqateqarnissaat inassutigineqarpoq, taamaalillutik susassareqatigiissinnaagamik pinngortitaassutsimillu ilisarnaataannik ukkassisinnaagamik. Qitsuit silamut anisinneqartartut eqqarsaatigalugit inassutigineqarpoq qitsoqatigiit marluk pingasuusarnissaat.

Qitsoqatigiit alliartoqatigiissimasut ajornartorsiutitaqannginnerusumik peqatigiissinnaasarput, inersimasumulli qitsuaqqamik peqateqalersitsineq amerlanerpaatigut (tamatiguunngitsorli) ajornartorsiuteqanngitsumik pisinnaasarpoq. Kinguaassiorsinnaalereersimasut ataatsimuulersinneqarsinnaapput inissaqarluartitaappata, taamaangippat amerlanertigut ajornartorsiuteqartoqalersinnaammatt. Ajornakusoorsinnaavortaaq qitsuaraq (sap. ak. 14-16-nik utoqqaassusilik) qitsummut angajullermut peqatigilersinniassallugu. Qitsuaraqatigiit qassiusimanerat apeqqutaasinnaagunarpoq, qitsuit qitsoqatitaarisaminnut qanoq pissusilersortarnerannut. Qitsoqatigiit pingasunit amerlanerullutik piaraaqatigiissimasut inersimasunngornerminni qitsoqatigilikkaminnut nutaanut akuersaarnerusarput.

Qitsuit imminnut takornartat ataatsimuulersinniassagaanni isumagisariaqarpoq tipimikkut imminnut sungiusarsimanissaat, assersuutigalugu sioqqat bakkiiniittut imminnut akuleriittarnerisigut, nipiliormikkut peqatigiinnermikkullu. Inimi ataatsimi nerisittarnerat annertusiartortillugu, siullermik imminnut ungasitsillugit ajornartorsiuteqalinnginnissaa sissuerlugu. Qitsunnut alliartoqatigiissimannngitsunut illup iluani inissaqartitaalluarnissaq pisariaqarpoq, taamaalilluni immikkut inissamik pisariaqartitaminnik peqartitaanissaat qulakkeerlugu. Qitsuit imminnut akaareqatigiinngippata aatsaat avissaarsimatillugit qimattariaqarput.

Qitsuit silami aneersinneqartartut nunaminertamik piniartarfigisartagaqartarput (angutivissat annertunerusumik) qitsoqatitillu tamaanngaaniit peersinniartarpaat siullermik ilimatsatsitsinermikkut (nakkussinermikkut qatimaannermikkullu), tamannali naammangippat peqqarniisinnaaqisumik saassussinermikkut. Tamanna pinngoqqaataanneersuuginnarpoq, imminnullu annertuumik akornusinngippata nunaminertat kimit piniarfiusarnersut ilinniartariaqarpaat naleqqussarfigalugillu. Qitsulli saassunneqattaarneqarnermigut ilorrisimaarnera appassagaluarpata soorunami akulerunnissaq pisariaqalersinnaavoq. Pagginnerit pisinnaasarput qitsuup nutaap (ingammik angutivissap) qitsuup piniartarfigeriigaanut appakaakkaanneratigut. Aallaqqaataani piniarfigineqartareersumut qitsuk nutaaq takkuppata aqqiagiinnginnerpassuit pilersarput, killeqarfiit nutaat pilersinneqarnissaasa tungaanut. Angutivissat kinguaassiorsinnaalereersimasut pagginissamut qaninnerupput, taakkuugamik nunaminertalerngusaanerup saniatigut aamma arnavialerngusaattussaagamik.

Qitsuit naamaniutaat pitsaasorujussuupput tipiminnillu siararterisarpata ersaminningaaniit aluminninngaaniillu (taamaammatt qitsuit kukkilaartuisarpata) kiisalu quisarnermikkut (strinten), taamaaliornermikkut suaassuteqatiginngisaminnik kalerriniartarlutik killeqarfiminnillu nalunaarsuiniarlutik. Qitsoqatigiit imminnut attaveqatigiinniutigisarpaat aamma timertik nipertillu; siutit pamiorlu napparissut sallaatsumillu niperujoorneq inussiarnisaarneruvoq, siutilli nakkangasut, isit ueruloorsimasut, meqqut tikkorsimasut, nissut qerattarsimasut qiterlu qaarajuttunngorsimasoq, kigutinin nittartitsineq, pamiumik anaarlutsitsineq, nunamut tunnganiarneq qatimaannerlu takussutissaapput qaassunermik imminnulluunniit illersorniarnermik (tatineqartilluni). Taama pisoqartillugu qitsuk

aniguisinnaasorinngikkuni saassussisarpoq (soorlu qitsoqatiminut, inummut qimmimulluunniit). Qitsuk ilorrisimaartoq toqqissisimasorlu niperujoorsinnaavoq, isiminiq qamitsisarlu equsaartumillu siuliini nikerartillugit. Niperujoornerali aamma ersiutaasinnaapput ersineranut, napparsimaneranut ernisunneranullu, soorlulusooq piffissami uippakajaarnartumi eqqissisaatiginiartakkaminik.

Qitsuppassuit ukiukinneraniit annertusiartortumik sungiussitikkiartuaarneqarsimasut ajornartorsiutitaqanngitsumik uumasuutiniq allaniq peqateqartinneqarsinnaapput, soorlu qimmit qitsunnik uumasunillu allaniq malersuiniartuunngitsut (qimmit pinngoqqaatiminut piniarniartartuupput). Uumasuutigisarli aalla aamma qitsummut sungiussiarnissaminut piffissaqartariaqarpoq, peqatigeeqqaarnissaallu nakkutigilluarneqartariaqarluni. Pitsaanerpaassaarli uumasut mikineranniit alliarloqatigiissinneqarsimappata, tamannami imminnut akuersaernerunissaannut nuannareqatigiilernissaannullu aqquataasinnaammat. Uumasuutit mikinerusut, soorlu kikkartuaqqat timmiaaqqallu qitsuuteqarnerup saniatigut pigineqassappata sianigeqqissaarneqartariaqarput, taakkuuppummi qitsuup nalinginnaasumik piniagarisai – piniatigisuusaarlugilluunniit pinnguaqatigiumasai. Immikkut ineqartitaagaluarunilluunniit uumasut tamakku ilaat qitsuup qanittumiinneranit pissuteqartumik uippakajaalersinnaapput. Taamaammat qitsuup saniatigut uumasuutiniq tamakkuninnga mikinerusunik peqarnissaq inassutigineqanngilaq.

Malugiuk, qitsuit ilaat tigummineqarnissartik attualaarneqarnissartillu nuannarineq ajormassuk, tamannalu ataqqisariaqarpoq.

9. Kinguaassiorneq, piaraqarneq kinguaassiorsinnaajunnaarsitsineq

Qitsuit arnavissat nuliulersarput ulluni 4-8-ni sapaatit akunneri 2-3-inngorneri tamaasa ukioq kaajallallugu (januarimiit juli tikillugu kinguaassiorususeqarnerat annertunerpaasarpoq). Arnavissat nuliunerisa nalaani angutivissat qaninnialersarput arnavialerngusaannialertarlutillu. Arnaviaq angutivissanit assigiinngitsunit nuliarfigitissinnaavoq, taamaalluni piaqqiai assigiinngitsunik ataataqarsinnaasarlutik. Qitsuit nujuartat ukiumut marloriarlutik piarartaakkajuttarput, qitsuilli nujuitsut ukiumut sisamariarlutik piarartaarsinnaasarlutik. Inassutigineqanngilaq qitsuup arnavissap ukiumut marlunnik amerlasooriarnerulluni piaqqisarnissaa, tamanna timaata artorsaatigisinnaammagu.

Ullut 64-67 naartusarpoq, 1-8-nik piaqqisinnaasarluni, nalinginnaasumik 3-5-nik. Siullermik piaqqinermi ikinnerusarput, tulliini amerlanerusinnaasarlutik. Qitsuaqqat inunngornermini 85-110 gr.-minik oqimaassuseqartarput, isaalu maminngasarlutik. (Ullut 7-20 ingerlanerini isaat ammartarput) arnaminnillu pisariaqartitsilluinnartarlutik. Sapaatip akunnerini pingasuni miluttarput (arnaar arfineq pingasunik iviangeqarpoq. Tamatuma kingorna milunnermik saniatigut annertusiartortumik nerisassanik panertunik aasutinneqarsimasunik nerisneqartussaapput, sapaatillu akunneriniq 6-7-nik utoqqaassuseqalernerinit qitsunnut nerisassanik panertunik aasussigaanngitsunik nerisnaalersarput. Tamatuma kingorna qitsuaqqat anaarnatik malersukaassavaat. Sapaatit akunnerini 12-nik utoqqaatigilerpata anaanaminnit milunnerat kipitinniarneqartussaavoq, massa sulii milukkumasarluartut, arlalitsigut arnaannut akornutaasumik.

Qitsuaqqat sinik pisariaqartittaqaat, ullup unnuallu ingerlanerani nalinginnaasumik akunnerni 20-ni sinissinnaasarlutik. Eqqumatillutik paarlattuanik pikittupilussusarput, alapernaallutik pinnguarumatuujullutillu. Qitsuit 5-7-nik qaammateqalernermini kinguaassiorsinnaalersarput, arnavissalli ilaatigut 10-nik qaammateqaleraagamik. Qaqugukkut kinguaassiorsinnaalersarnerat ilaatigut qitsuit suussusianik (race) pissuteqartarpoq.

Inatsisit malillugit qitsuaq sap. ak. 12-nik utoqqaatigilereersimappat arnaanit avissartinneqarsinnaavoq, taamaaligaangat qitsuk nammineersinnaalereersimasarmat. Isumassarsiatsialaavoq piaraqatigiinnit

ataasiinnaangitsumik qitsuuteqalernerq, anaanaminnit avisaartitaanerminni angerlarsimaffigilikkaminnilu toqqissisimanerunissaat piunagaanni. Malugiuk qatanngutigiiinni arnaviaq angutiviarlu nuliutinneqassanngimmata, qanippallaarnerat pissutigalugu piaqqat innorluuteqarsinnaammata.

Qitsuaqqat mikineraniilli inunnut sungiussitinniarneqartussaapput, kingusinnerusukkut inuit akornanni ilorrisimaarlutik inunnut atassuteqarsinnaanissaat qulakkeerniarlugu. Qitsuaqqat angerlarsimaffigilikkaminni piffissaqartitaallutik eqqissisimatitaallutik sungiussiniartinneqartussaapput, alapernaasertuummatalu angerlarsimaffiup iluani kiggiguffigisinnaasai allatulluunniit akornuserfigisinnaasai isumannaartariaqarput (soorlu aquittarfik matusimasariaqarpoq, ledningit naasullu toqunartoqarsinnaasut anguneqarsinnaajunnaarlugit illuartinneqartariaqarput, matut igalaallu matoqqatinneqartariaqarput, kissarsuutit ungaluneqartariaqarlutik).

Kissaatigineqanngippat qitsuk aneersinneqartartoq piaqqissanngitsoq, taava kinguaassiorsinnaajunnaarsinneqartariaqarpoq 1,5 kg. miss. oqimaassuseqalerpat. Qitsuk kinguaassiorsinnaajunnartitaasimasooq makitaniassuseqarnera appartittarpaa, quinermini serpaasinnaanera sakkukillissillugu massuallunilu nipiliorsinnaanera appartillugu. Arnavissat kinguaassiorsinnaalereersimasut silami aneersinneqartartut kinguaassiorsinnaatitaalersimangikkunik qaqugukkulluunniit naartulersinnaapput, piaqqippallu qitsuutillip akisussaaffigaa. Tamanna piunaneqanngippat qitsuk kinguaassiorsinnaajunnaarsitsinneqartariaqarpoq, qitsuaraatitaarusunngikkaanni, angerlarsimaffissaannik nassaarukkuminaassinnaasunik.

10. Nappaateqarneq iluaagisaqarnerlu

Qitsuk aminosyre-mik taurin-imik amingaatik tappingersinnaavoq, kigutimigut uummammigut, akiuussutissaqarnermigut kinguaassiorsinnaanermigullu ajornartorsiuteqalersinnaalluni. Taurinimik amingaateqalinnginnissaa anguniarlugu qitsuit nerisassaatt panertut taurin-imik akullit nerukkaatigineqartuartaqarput. Taurin aamma qitsuit nerisaannut akuutissatut pineqarsinnaavoq. Taurin-imik amingaateqalernerq takussutissaqarneq ajorpoq, pasitsaassaqarnermili uumasup nakorsaanut aavertikkiartuussisoqarsinnaavoq, misissorneqarluni nerisaanillu allannguisoqarsinnaalluni. Qitsuit pualavallaat siumugassaaqaat, tamanna timiminnik qasujaallisannngippallaarnerannik patsiseqarlunilu nerisaat kimeqarpallaarsimanerannik pissuteqartarpoq.

Hyperthyreoidisme (stofskifte qaffasippallaartoq) nappaataavoq torluup saavani qinersit allanngortoqarnerani stofskiftehormon-imik annertusivallaartitsinermik malitseqartoq (T4). Nappaat qitsuit ukiui apeqqutaatinnagit pineqarsinnaavoq, arfineq pingasuleereersimasunili takussaanerulluni. Hyperthyreoidisme (stofskifte qaffasippallaartoq) takussutissartaqartarpoq oqilinnermik, meriarnermik, timinnermik, imikulalerneramik quikulalernermillu, meqqut allanngornerinik, allatullu pissuseqalernermik (soorlu eqqissiveqannginnermik, qaasunnerulernermik, qitsuullu pissusissamisoorpasikkunnaarneranik soorlu eqiasuttutut uernartutullu pissuseqalerluni). Tamanna nappaatigilersimaneraa nalornissutigineqarpat uumasup nakorsaa attavigineqassaaq. Misissuinermi paasineqarpat nappaat tamanna pigilersimagaa nakorsaaserneqarneratigut pilaanikkullu ikiorserneqarsinnaavoq.

Qitsuk kinguaassiorsinnaajunnaartitaasimasooq piffissami sivittortumi quuminik serpartaaginnartarpat tamanna qitsuup nalornineranik toqqissisimanginneranilluunniit pissuteqarsinnaavoq. Taamaattoqartillugu uumasut nakorsaat attavigineqassaaq, imaluunniit qitsuit pillugit ilisimasalik ikiortiserineqassalluni.

Qitsuaraatitaarnermi erlavimmini qumaqarnersoq uumasup nakorsaanut misissortittariaqarpoq qumaajaammik allatulluunniit ikiorserneqarnissaa siunertarlugu. Qitsuit silami aneersinneqartartut akuttunngitsumik qumaqarnerannik misissorneqartariaqarput, pinngortitami uumasuaqqanik

nerisassarsiortarnermikkut qumaqalernissamut qanimmata. Siutai ipeqarpallaarpata mineqarpallaarlutilluunniit aamma uumasup nakorsaanut takutittariaqarpoq.

Qitsuit taamaallaat uumasup nakorsaanit nakorsaatinik tunineqartussaapput, nakorsaatinillu inunnut atugassianik acetylsalicylsyre-mik paracetamol-imilluunniit (nipaallisaatit ilaanni akugineqartut) akulinnik tunineqanngisaannassallutik, qanorluunniit annikitsigisumik taamaattutortinneqarunik qitsunnut toqunartuummata toqussutigineqarsinnaallutillu.

11. Paasisutissat allat

Qitsuit nujuitsut qitsunniit nujuartanit Afrika-meersunit kingoqqisuupput ukiunilu tusintilikkuutaani arlalinni inunniit uumasuutigineqartarsimallutik. Qitsuit nujuitsut illumiutaangaluarlutik nujuartatulli pinngooqaatiminnik pissuseqarnissaminnut pisariaqartitsipput.

Qitsuk nujuartaq Afrikami, Europami Asiamilu siaruarsimavoq, uumasooqatigiit taakku art-iinut sisamanut tallimanut aggorsimallutik. Qitsuk nujuartaq nungutitaanissaminut ulorianartorsiortinneqanngilaq, kisiannili qitsunniit nujuitsunik nulusarnermikkut qitsuit nujuartat art-iat allanik akoqanngitsoq tatineqarsinnaavoq.

Qitsuup nujuitsup kingoqqiffia qitsuk nujuartaq Afrika-meersoq Afrika-p qiterpasissuaniippoq Kangia Qiterlermiillunilu. Inoqajuitsumi, narsartarsuarni qaqqanilu uumasuuvoq, taamaallaat kiattup orpippassui najugaqarfiginaveersaartuullugit.

Qitsuit nunarsuaq tamakkerlugu siaruarsimapput, ilaatigut uumasut ajoqutaasut ingalassimatinniarni iluaqutigineqartarnermikkut. Sumiiffinni qitsuk akeraqanngikkuni unammillerteqaraniluunniit pinngortitamik tinguaaniartartuuvoq, soorlu nunami uumasooqqaartunut naasunullu qaqutigoortunut akornutaasinnaallutik.

Qitsuit nujuartat pinngortitami kisimiillutik uumasuupput, qitsuilli nujuitsut susassareqatigiinnissaq siunertaralugu kinguaassiorinneqarsimammata, nujuartat nujuitsullu peqatigiissinnaalluuartarput akaareqatigiissinnaalluuartarlutillu. Qitsuit angerlarsimaffimmiutat silami aneersinneqarneq ajortut taamatullu qitsoqatiminnik allanik naapitsineq ajortut ajornanngippat ikinnerpaamik marluutinneqartarnissaat isumagisariaqarpoq, ajornanngippat alliartoqatigiissimasut, taamaalillutik susassareqatigiinnissaat annerpaaq angujumallugu.

Qitsuit utoqqaanerit imminnut akulerutsinniarni ajornakusoornerusarpoq, sungiussiumaataarnerusarlutik angerlarsimaffimmi inissaqarluartitaanissaminnik pisariaqartitsisarlutik, immikkut namminerisaminnik immikkoortortaqsarsinnaanissaat eqqarsaatigalugu.

Qitsuit sumi tamani angalaannartut inuttaqarsorinangitsut tamarmik aalajangersimasumik sumiiffeqarput neriffissaqarlutik imerfissaqarlutillu.

Qitsuk takornartaq nerisittaraanni illusimasoralugulu taava akisussaaffik tamakkerlugu tiguneqartussaavoq nerisaqartinnissaa, paarineqarnissaa, piarai ilanngullugit, napparsimalerneranilu ikiorneqarnissaa tamaasa eqqarsaatigalugit.

Qitsuk arnaviaq kinguaassiorsinnaajunnaartitaasimangitsoq silami aneersinneqartartoq qaqugukkulluunniit naartulersinnaavoq. Naartulernissaa kissaatigineqanngippat, silamilu aneersinneqartarpat, taava kinguaassiorsinnaajunnaartinneqartariaqarpoq.

Eqqaamajuk qitsuup arnavissap piginnittua akisussaasuummat piaqqissagaluarpat, piaqqallu nutaamik angerlarsimaffittaartinniarneri ajornakusoorsinnaammat.

Kalaallit Nunaanni piumasqaataavoq qitsuit chip atorlugu nalunaaqutaqartinneqassasut, nalunaarsorneqarsimassasut akiuussutissalerneqarsimassasullu. Qitsuutitaartinnat qitsuuteqarneq pillugu ileqqoreqqusat kommuninni atuuttut misissoqqaakkit. Kommunerisat tusarniaavigisinnaavat ileqqoreqqusat qanoq ittut kommunerisanni atuuttuunersut.

QUJANAQ ILITSERSUUT UNA ATUARAKKU.
APEQQUTISSAQARUIT KALAALLIT NUNAANNI UUMASUT IKINNGUTAI
APERIIN-NARSINNAAVATIT.
WWW.DYRENESVENNER.GL